Самооцінка та рівень домагань вихованців футбольного клубу длядошкільнят

Олена Павлик

Харківська державна академія фізичної культури,
Харків, Україна

Мета полягає у дослідженні самооцінки та рівня домагань вихованців футбольного клубу для дошкільнят м. Харків. **Матеріал і методи:** у експерименті прийняли участь 15 хлопчиків у віці від 6 до 7 років, які займаються футболом від 5 місяців до 1,5 року. Для дослідження самооцінки та рівня домагань дітей ми застосували методику «Драбинка». **Результати:** отримані у ході дослідження данні свідчать, що у групі вихованців майже за всіма запропонованими характеристиками рівень домагань вищий за рівень самооцінки. Лише за характеристиками ризикованості і тривожності досліджувані вихованці мають однакові показники як за самооцінкою, так і за рівнем домагань. **Висновки:** загальний рівень самооцінки досліджуваних вихованців футбольного клубу для дошкільнят знаходиться на першій сходинці, що вказує на адекватну самооцінку з тенденцією на занижену. Результати рівня домагань вказують на реалістичний рівень з тенденцією на завищений

Ключові слова: самооцінка, рівень домагань, футбол, дошкільнята, психодіагностика, методика «Драбинка».

Вступ

Дошкільне дитинство - період пізнання світу людських відносин. Знаючи зміст міжособистісних контактів дитини в дошкільному віці, характер спілкування при включенні дитини в різні види спільної діяльності, ми можемо багато чого зрозуміти в його становленні як особистості.

Самооцінка в ранньому віці практично завжди збігається з зовнішньою оцінкою, насамперед - оцінкою близьких дорослих. Від особливостей самооцінки залежать особливості багатьох почуттів, ставлення особистості до самовиховання, рівень домагань, який визначається ступенем труднощі цілей, які людина ставить перед собою. Рівень домагань залежить від віри людини в свої здібності і проявляється в прагненні завоювати певну репутацію, отримати визнання в очах значущою для себе групи людей [4].

Раннє дитинство - відмінний старт для формування у дитини лідерських якостей і допоможе в цьому спорт. З трьох років, і навіть раніше, діти стають дуже активними і важливо їх активність і енергію направити в правильне русло. Ідеальним варіантом для хлопчиків може бути заняття футболом.

Спортивні заняття для дітей – це, перш за все, рух. В процесі гри діти постійно в русі і завдяки цьому створюється міцний фундамент для здорового життя, зміцнюються всі м'язи і кістки (що в майбутньому зменшує ризик отримати травму або перелом), розвивається координація рухів, підвищується активність роботи всієї кровоносної системи і серця.

Футбол розвиває спритність, уважність, координацію рухів, баланс, тактичне мислення. Працюючи в команді, дитина ніколи не буде нудьгувати. Дітям завжди цікаво поспілкуватися один з одним, ділитися враженнями вже після гри або тренування і звичайно сам процес «ганяти м'яча». Безумовно, заняття футболом для дітей несуть в собі тільки позитивні емоції, а вони якраз і є запорукою гарного настрою та міцного сну.

Дитячий футбол прищеплює хлопчикові сильні якості справжнього чоловіка, виховує вольовий характер і, звичайно ж, лідерські навички. Тренування повинні бути не лише прийнятними для віку, але й веселими. Основна спрямованість тренувань – загальний розвиток рухової діяльності. Додаткова – базові елементи тактичної гра-

мотності та технічних умінь.

Дитина стає особистістю в результаті спільної діяльності й спілкуванні. Усе, що сформувалося в особистості, виникло завдяки спільній з іншими людьми діяльності й у спілкуванні з ними. Рівень самооцінки впливає на рівень домагань особистості, на вибране коло труднощів життєвих цілей, на співвідношення удач і невдач на життєвому шляху людини, обумовлює тенденції розвитку особистості. Важливо, щоб рівень домагань був трохи вище самооцінки, трохи випереджав її, створюючи тим самим можливості росту. Розбіжність реального й ідеального «Я» – цілком нормальний, природний наслідок росту самосвідомості й необхідна передумова цілеспрямованого само-виховання [3 С. 246 - 249].

Зв'язок між участю дитини у командних видах спорту та її самооцінки виявила Сандра Д. Сімпкінс. Результати показали, що діти, які проводили більше часу в командних видах спорту мають більш високу самооцінку, ніж їх однолітки. Багатогрупові аналізи показали, що ці відносини не змінювалися залежно від статі, спортивних здібностей або визнання однолітків [6 р. 381-389].

Матеріал і методи дослідження

Мета дослідження - виявити особливості самооцінки та рівня домагань вихованців футбольного клубу для дошкільнят.

У психологічній практиці широко поширені методики, спрямовані на діагностику самооцінки. Існують різні їх модифікації, в основі яких лежить методика вивчення самооцінки Дембо-Рубінштейна. До таких відноситься нестандартизована діагностична методика «Драбинка», призначена для дослідження самооцінки та рівня домагань дітей 4-6 років [5]. Дитині дають малюнок зі сходами і кажуть, що на її верхніх щаблях знаходяться самі добрі діти, а внизу – самі злі. Дитина повинна показати своє міс-це на цих сходах. Потім пропонуються інші шкали з різними характеристиками, наприклад: «розумний - дурний», «здоровий - хворий» і таке інше. Важливо простежити, чи правильно зрозуміла дитина пояснення. У разі необхідності треба його повторити.

Перш за все, звертають увагу, на яку сходинку дитина сама себе поставила. Вважається нормою, якщо діти цього віку ставлять себе на сходинку «дуже хороші» і навіть «найкращі» діти. У будь-якому випадку, це повинні

бути верхні сходинки, так положення на будь-який з нижніх сходинок (а вже тим більше на найнижчій) говорить не про адекватну оцінку, а про негативне ставлення до себе, невпевненість у власних силах. Це порушення структури особистості, яке може привести до розвитку неврозів.

Відповіді оцінюються по 10-ти бальною системою: сходинки 8 - 10 завищена самооцінка; сходинки 6 - 7 - адекватна самооцінка; сходинки 4 - 5 занижена самооцінка. Сходинки 1 -3 низька самооцінка. Як правило, це пов'язано з певною психологічною проблемою. Тут у наявності проблеми у взаєминах в сім'ї, порушені міжособистісні відносини зі значимими дорослими [5].

За допомогою методики «Драбинка» можна визначити не тільки самооцінку, а й рівень домагань вихованців футбольного клубу для дошкільнят. Після того, як дитина відмітила себе на сходинках за вказаними характеристиками ми запропонували відмітити хрестиком (х), при цьому рівні розвитку запропонованих характеристик, дитина була б задоволена собою або відчувала гордість за себе. Обробка проводиться також за 10-ти бальною шкалою, за кількістю сходинок. Кожна відповідь вказується в балах, відповідно з цим відповіді отримують кількісну характеристику. Результат від 9 до 10 балів зазвичай засвідчує некритичне ставлення випробовуваних до власних можливостей. Норму, реалістичний рівень домагань, характеризує результат від 6 до 8 балів. Результат менше 6 балів свідчить про занижений рівень домагань, він - індикатор несприятливого розвитку особистості. Чим нижче рівень домагань, тим більше даний показник свідчить про неблагополуччя. Якщо дуже низький або дуже високий рівень домагань відзначений з якої-небудь однієї шкалою, то це може характеризувати підвищену значимість тієї чи іншої якості для досліджуваних дітей.

У дослідженні самооцінки та рівня домагань прийняли участь 15 хлопчиків, вихованців футбольного клубу для дошкільнят м. Харкова у віці від 6 до 7 років, які займаються футболом від 5 місяців до 1,5 року.

Результати дослідження

За результатами методики «Драбинка» ми отримали наступні дані стосовно самооцінки та рівня домагань дітей вихованців футбольного клубу для дошкільнят м. Харкова.

Як видно з рисунка 1 загальний рівень самооцінки досліджуваних вихованців футбольного клубу для дошкільнят знаходиться на 6 сходинці і це перша сходинка, що вказує на адекватну самооцінку. Бо сходинкою нижче, це вже занижена самооцінка.

За допомогою цієї методики можна визначити не тільки

Рис. 1. Середні показники самооцінки та рівня домагань у досліджуваних вихованців футбольного клубу для дошкільнят (Хср.)

як самооцінку, а й рівень домагань. Як видно з рисунка 1, середній показник рівня домагань у групі вихованців складає 8 балів, і це вказує на реалістичний рівень домагань досліджуваних дітей. Причому, наступна 9 сходинка вказує вже на завищений нереалістичний рівень домагань.

Рівень домагань визначається ступенем труднощі цілей, які дитина ставить перед собою. Рівень домагань залежить від віри дитини в свої здібності і проявляється в прагненні завоювати певну репутацію, отримати визнання в очах значущих для себе людей.

Рис. 2. Середні показники самооцінки та рівня домагань по характеристикам особистості вихованців футбольного клубу для дошкільнят

* $p \leq 0,05$

За проведеною методикою «Драбинка» норму, тобто реалістичний рівень домагань, характеризує результат від 6 до 8 балів. Якщо зафіксований дуже низький або дуже високий рівень домагань, то це може характеризувати підвищену значимість тієї чи іншої якості для досліджуваних дітей.

Як бачимо (рис.2) реалістичний рівень домагань досліджуваних дітей мають стосовно таких характеристик, як: сміливий, добрий, розумний, удачливий, успішний, цілеспрямований, оптимістичний. А за такими характеристиками як: щасливий, здоровий, впевнений у собі, вольовий мають завищений, тобто нереалістичний рівень домагань.

Адекватну самооцінку (6-7 сходинки) мають такі риси, як: сміливий, добрий, щасливий, здоровий, здібний, вольовий, оптимістичний. Такі риси, як: розумний, удачливий, цілеспрямований, впевнений у собі зайняли сходинки, що свідчать про занижену їх самооцінку у вихованців клубу для дошкільнят.

Відомо, що власне самооцінка з'являється в другій половині дошкільного періоду на основі чисто емоційної самооцінки («Я хороший») і раціональної оцінки чужої поведінки. Самооцінка в ранньому віці практично завжди збігається з зовнішньою оцінкою, насамперед - оцінкою близьких дорослих. Оцінюючи практичні вміння, 5-річна дитина перебільшує свої досягнення. До 6 років зберігається завищена самооцінка, але в цей час діти хвалять себе вже не в такій відкритій формі, як раніше. Чи не менше половини їх суджень про свої успіхи містять якесь обґрунтування. До 7 років у більшості самооцінка умінь стає більш адекватною [4].

Як бачимо, у нашому випадку за деякими важливими

характеристиками особистості (рис.2) досліджувані діти мають занижену самооцінку і це може негативно впливати на їх розвиток як особистості.

За методикою «Драбинка» також можна діагностувати розбіжність між рівнем самооцінки та рівнем домагання.

Отримані у ході дослідження данні свідчать (рис.2), що у групі вихованців майже за всіма запропонованими характеристиками рівень домагань вищий за рівень самооцінки. Лише за характеристиками ризикованості і тривожності досліджувані вихованці мають однакові показники як за самооцінкою так і за рівнем домагань.

Великі розбіжності між рівнем домагань і реальними можливостями дитини веде до того, що вона починає неправильно себе оцінювати, внаслідок чого його поведінка стає неадекватною (виникають емоційні зриви, підвищена тривожність, хронічний емоційний дискомфорт у вигляді переживання почуття невдоволення собою) [2 С.200-2018].

Вірогідні відмінності між рівнем домагань та самооцінкою вихованців футбольного клубу були зафіксовані (рис.2) за такими характеристиками: щасливий, розумний, впевнений у собі, професіонал, вольовий, цілеспрямований.

ний, оптимістичний (* $p \leq 0,05$). Тобто, досліджувані діти за цими характеристиками хочуть бути вірогідно більш розвинені ніж оцінюють себе на даний час: більш щасливі, більш розумні, більш впевненими у собі і так далі.

Висновки / Дискусія

Загальний рівень самооцінки досліджуваних вихованців футбольного клубу для дошкільнят знаходиться на шостій сходинці, що вказує на адекватну самооцінку з тенденцією на занижену. Результати рівня домагань вказують на реалістичний рівень з тенденцією на завищений. У групі вихованців майже за всіма запропонованими характеристиками рівень домагань вищий за рівень самооцінки. Отримані дані свідчать, що діагностована самооцінка та рівень домагань вихованців футбольного клубу для дошкільнят м. Харкова допомагає їм освоювати нові види діяльності, ефективно включатися в навчальні заняття.

Перспективи дослідження - розробити практичні рекомендації тренерам та батькам щодо урахування особливостей особистісного розвитку вихованців футбольного клубу для дошкільнят у тренувальний, навчальний та виховний процеси.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що немає конфлікту інтересів, який може сприйматися таким, що може нанести шкоду неупередженості статті.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

Список посилань

1. Воскобойников, В.С., Павлик, О.М. (2018), "Вегетативний коефіцієнт енергетичного балансу організму дітей, вихованців футбольного клубу для дошкільнят", Збірник наукових праць Харківської державної академії фізичної культури, №5, Харків.
2. Гончаровська, Г.Ф. (2010), "Соціально-психологічні чинники становлення самооцінки дитини дошкільного віку", Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України, Вип. 8, Кам'янець-Подільський.
3. Іванова, В. В. (2017), "Фактори оптимізації психологічного розвитку дошкільника", Науковий журнал «Молодий вчений», Випуск № 4 (44) Херсон.
4. Кураев, Г.А., Пожарська, Е.Н. (2002), Вікова психологія. Київ.
5. Хухлаева, О.В. (2016), Практические материалы для работы с детьми 3–9 лет, Психологические игры, упражнения, сказки, Москва.
6. Sandra D.Simpkins (2009), "The link between children's sport participation and self-esteem: Exploring the mediating role of sport self-concept", Psychology of Sport and Exercise, Volume 10, Issue 3, Lemoynе.

Стаття надійшла до редакції: 11.11.2019 р.

Опубліковано: 30.12.2019 р.

Аннотация. Елена Павлик. Самооценка и уровень притязаний воспитанников футбольного клуба для дошкольников. Цель заключается в исследовании самооценки и уровня притязаний воспитанников футбольного клуба для дошкольников г. Харьков. Материал и методы: в эксперименте приняли участие 15 мальчиков в возрасте от 6 до 7 лет, которые занимаются футболом от 5 месяцев до 1,5 года. Для исследования самооценки и уровня притязаний детей мы применили методику «Лесенка». Результаты: полученные в ходе исследования данные свидетельствуют, что в группе воспитанников почти по всем предложенным характеристикам уровень притязаний выше уровня самооценки. Только по характеристикам рискованности и тревожности исследуемые воспитанники имеют одинаковые показатели как по самооценке, так и по уровню притязаний. Выводы: общий уровень самооценки исследуемых воспитанников футбольного клуба для дошкольников находится на первой строчке, что указывает на адекватную самооценку с тенденцией на заниженную. Результаты уровня притязаний указывают на реалистичный уровень с тенденцией на завышенный.

Ключевые слова: самооценка, уровень притязаний, футбол, дошкольники, психодиагностика, методика «Лесенка».

Abstract. Elena Pavlik. Self-esteem and level of claims of pupils of a football club for preschoolers. Purpose is to study the self-esteem and level of claims of pupils of a football club for preschool children in Kharkov. Material and methods: 15 boys aged 6 to 7 years who play football from 5 months to 1.5 years participated in the experiment. To study the self-esteem and level of claims of children, we applied the "Ladder" technique. Results: the data obtained during the study indicate that in the group of pupils, for almost all the proposed characteristics, the level of claims is higher than the level of self-esteem. Only by the characteristics of riskiness and anxiety, the studied pupils have the same indicators both in self-esteem and in the level of claims. Conclusions: the general level of self-esteem of the studied pupils of the football club for preschoolers is on the first line, which indicates an adequate self-esteem with a tendency to underestimated. Claim level results indicate a realistic level with a tendency to overestimate.

Keywords: self-esteem, level of aspirations, football, preschoolers, psychodiagnostics, "Ladder" technique.

References

1. Voskoboinikov, V.S., Pavlyk, O.M. (2018), "Vegetative energy balance of children, pupils of football club for preschoolers", Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoi derzhavnoi akademii fizychnoi kultury, No.5, Kharkiv. (in Ukr.).
2. Honcharovska, H.F. (2010), "Socio-psychological factors of preschool child's self-esteem formation", Problemy suchasnoi psykholohii: zbirnyk naukovykh prats Kamianets Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka, Instytutu psykholohii im. H.S. Kostiuksa APN Ukrainy, Vyp. 8, Kamianets-Podilskyi. (in Ukr.).
3. Ivanova, V. V. (2017), "Factors of optimization of psychological development of preschooler", Naukovyi zhurnal «Molodyi vchenyi», Vypusk № 4 (44), Kherson. (in Ukr.).
4. Kuraev, H.A., Pozharska, E.N. (2002), Vikova psykholohiia [Age psychology] Kyiv. (in Ukr.).
5. Huhlaeva, O.V. (2016), Prakticheskie materialy dlya raboty s detmi 3–9 let [Practical materials for working with children 3–9 years old], Psihologicheskie igryi, uprazhneniya, skazki, Moskva. (in Russ.).
6. Sandra D.Simpkins (2009), "The link between children's sport participation and self-esteem: Exploring the mediating role of sport self-concept", Psychology of Sport and Exercise, Volume 10, Issue 3, Lemoynе. (in Eng.).

Received: 11.11.2019.

Published: 30.12.2019.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Павлик Олена Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології Харківської державної академії фізичної культури, Україна, м. Харків, вул. Клочківська, 99 а.

Павлик Елена Михайловна, кандидат психологических наук, доцент, доцент кафедры педагогики и психологии Харьковской государственной академии физической культуры, Украина, м. Харьков, ул. Клочковская, 99 а

PAVLYK OLENA, candidate of psychological sciences, associate professor, associate professor of the department of pedagogy and psychology of Kharkov State Academy of Physical Culture, Ukraine, Kharkiv
ORCID.ORG/0000-0003-4788-5283.